

ми роб је стицао само слободу и постао клијент (*cliens libertinus*), а однос између господара и тако ослобођеног роба заснивао се на *fides* која је само морално обавезивала господара.

У другом периоду, који се протеже до 312 године пре н. е., тј. до чувене реформе Апија Клаудија, римска држава почиње да признаје у свом интересу, посебно у интересу јачања своје војне снаге, поменуте форме манумисија, управо њена дејства, контролишући, штитећи, индиректно санкционишући постојећи клијентски однос између патрона и клијента (*cliens libertinus-a*) који се заснива на *fides*, и да манумитованим робовима омогућује стицање статуса *civitas* путем изјаве (*professio*) коју су они вршили пред цензором са *iussum* или бар са пристанком господара. Установа цензуре односно ценза претставља *terminus a quo*, момент пре кога манумитовани роб није могао стећи статус *civitas*.

Реформом Апијевом 312 године пре н. е., којом се ослобођени робови и њихови десценденти уписују у све трибусе и, према томе, дрипуштају у *comitia tributa*, сви робови ослобођени манумисијама *vindicta* и *testamento* стичу статус *civitas*. Од тада изјава (*professio*) пред цензором добија карактер самосталне форме манумисије (*manumissio censu*) у којој и *iussum domini* претставља спољну манифестацију господаревог воље да свога роба ослобађа. Од 312 године пре н. е., дакле, различите форме манумисија производе једнака дејства — стицање статуса *civitas*.

На крају аутор излаже своје мишљење о постанку манумисије *in ecclesia*. Сматрајући да је поникла на Западу и поткрепљујући хипотезу према којој је настала из манумисије *inter amicos*.

До ових хипотеза аутор је у овој својој студији, писаној на веома концизан начин, дошао ослањајући се на оскудне и несавремене изворе, крчећи истовремено стазу кроз прилично обилну, али у великој мери и у битним стварима међусобно несагласну литературу, износећи уједно са њему својственим *l'esprit de finesse* и њену критику која доказује његово оштроумно и дубоко познавање домања и дејстава старих римских институција.

Иако је аутор услед оскудних извора, који осим тога датирају из каснијег времена, и могао о изнетим проблемима поставити великим делом само хипотезе, он их је својом дубоком, можемо рећи и дијалектичком логиком, поставио на начин који омогућује да се ова тешка проблематика сагледа много јасније него што је то до овога рада било могуће. Његова излагања, у великој мери оригинална, о развиту клијентеле, структури манумисије *vindicta* као једној од бројних примена *in iure cessio*, положају грађанина-*incensus-a* и роба између извршене професије и лустрације, домањају Апијеве реформе, позитиван су прилог романистичкој науци.

Др. Никола Микуландра

WORLD COPYRIGHT. An Encyclopedia. Edited by H. L. Pinner, 4 vol. Leyden (Holland), A. W. Sijthoff, vol. I (A—C), 1953; vol. (Ce-II), 1954, 856 pp.

Свјетска енциклопедија ауторског права, замишљена као обилно дјело у 4 свеске, које би обухватало 80 система националних ауторских права изложених по специјалним рубрикама, на којој сарађују многобројни еминентни стручњаци за ауторско право из разних земаља под руководством Pinner-а, изашла је досад у 2 свеске на енглеском језику. Ова енциклопедија чинила би

само један дио Свјетске енциклопедије која би поред World Copyright, обухватала Universal Patent Law, Trade Mark, и Unfair Competition.

По појединим рубрикама наведени су важећи прописи за поједине државе, као и исцрпна библиографија. Ипак се примећује да најновија литература није наведена. Разлог је томе што је ово дјело почело да се припрема још прије Другог светског рата, па су поједине партије већ сад застареле. Сарадник за Југославију у I тому био је пок. Др. Јанко Шуман, бив. претседник Уреда за заштиту патента. С обзиром на већ поменуто застарјелост појединих партија овог дјела нетачно је наведено за Југославију да није потписала Бриселску конвенцију, па да стога код нас нису заштићена ауторска права страних аутора. Међу југословенским ауторским публикацијама наводе се часописи који уопште више не излазе (*Југословенски аутор*, часопис Удружења југословенских аутора; *Мјесечник*, орган Правног факултета у Загребу). Од југословенске библиографије из ауторског права наводи се само: Константиновић: *Књижевни и уметнички рад и право* (Нови Сад, 1929), Шуманови радови: *Законски прописи из ауторског права* (Загреб, 1930) и *Коментар закона о заштити ауторског права* (Београд, 1938). Исправно се констатује да како Југославија није закључила никакав споразум о заштити ауторских права са САД, амерички држављани могу тражити заштиту само у смислу чл. 1, ст. 2, Закона о заштити ауторских права од 1946 ако су први пут објавили своје дело у Југославији. Одговори по појединим рубрикама углавном су давани по Шумановом Коментару. Као санкција за повреду ауторских права наводе се неважећи прописи Кривичног законика од 27 јануара 1929. Правилно се констатује да су радио емисије заштићене у смислу чл. 4 Закона о заштити ауторских права од 1946 који прописује иначе *inter alia* штити право објављивања, репродукције, извођења. Не наводе се доцнији прописи који одређују тарифу за коришћење дјела преко радија.

Као што се види из претходних излагања, Свјетска енциклопедија пружа непотпуна и погрешна обавјештења у погледу југословенског ауторског права.

У другом свеску не наилазимо оне недостатке у погледу нашег права као у првом. Сада је обрађивање нашег права повјерено професору Др. Бертолду Ајзнеру. У одговарајућим рубрикама наведени су за југословенско ауторско право нови прописи а у литератури проф. Ајзнер је додао и своје чланке из области ауторског права.

Свјесни смо да Енциклопедија треба да одигра виднулогу у упознавању ауторског права које упркос свог националног карактера носи интернационално обиљежје. Само сумњамо да ће систем рубрика које је изабрала редакција Енциклопедије томе упознавању много користити. Имамо утисак да ће баш ове рубрике атомизирати материју ауторског права и на тај начин учинити је непрегледном. С друге стране, познато нам је да је UNESCO (отсјек за ауторска права) већ припремио за штампу збирку националних закона за заштиту ауторских права коју ће објавити на енглеском, шпанском и француском језику. Прва верзија збирке на енглеском језику већ излази јануара 1956. Техничка опрема Збирке је таква да се омогућава накнадно убацивање сваке промјене у националним законодавствима, те ће се тако стално очувати њена актуелност. Изгледа нам да ће овај подухват UNESCO-а много више допринијети упознавању националних закона из области ауторског права него што може да учини Свјетска енциклопедија.

Др. Војислав Спашћ